

Doktrína *unwilling or unable* a její vývoj v mezinárodním právu

Abstrakt

Doktrína *unwilling or unable* představuje reakci mezinárodního společenství na stále narůstající přítomnost nestátních aktérů na mezinárodním poli. Podle této doktríny je stát napadený útokem ze strany nestátního aktéra oprávněn zasáhnout na území státu útočiště tohoto aktéra, a to za předpokladu, že je stát útočiště neochoten či neschopen se s hrozbou vypořádat sám. To ve svém důsledku znamená, že stát útočiště musí strpět zásah v sebeobraně na svém území přesto, že se sám k použití síly neuchýlil – útok nestátního aktéra mu není přičitatelný.

Tato práce se nejprve zabývá konceptem práva na sebeobranu, a to z hlediska jeho dvou rovnocenných obsahových zdrojů – obyčejového a smluvního mezinárodního práva. Oba tyto zdroje stanoví pro výkon práva na sebeobranu určité podmínky či předpoklady. V případě práva obyčejového jde o podmínky nezbytnosti, přiměřenosti a bezprostřednosti. Charta OSN pak jako předpoklad výkonu práva na sebeobranu zakotvuje ozbrojený útok.

Vzhledem k tomu, že doktrína *unwilling or unable* je specifickým příkladem toho, jak státy odůvodňují své ozbrojené zásahy proti teroristům a jiným nestátním aktérům na území cizího státu, zabývá se tato práce též přípustností práva na sebeobranu proti nestátním aktérům obecně. Konkrétně zkoumá, zda je termín ozbrojený útok ve smyslu čl. 51 Charty OSN rezervován pouze pro vojenské akce států či nikoli. Na základě toho dospívá k závěru, že výkon práva na sebeobranu proti nestátním aktérům je obecně přípustný.

Samotné zkoumání doktríny *unwilling or unable* pak dospívá k odpovědi na výzkumnou otázku, tedy zda je tato doktrína vhodným způsobem interpretace práva na sebeobranu za účelem ospravedlněné užití síly na území cizího státu proti zde usazenému nestátnímu aktérovi. Záporná odpověď na tuto otázku se zakládá zejména na zkoumání historického vývoje doktríny, který tato práce na základě případových studií označuje za nekonzistentní. Tato nekonzistence je pak příčinou problematických aspektů, které doktrína *unwilling or unable* v současné době vykazuje, což je nejasné vymezení jejího obsahu, její nejasné koncepční zakotvení a její nejednotná a chabě odůvodňovaná aplikace ve státní praxi.

Závěrem se tato práce pokouší nastínit alternativní argumenty, které by bylo možno ke stejnému účelu užít namísto doktríny *unwilling or unable*. V této souvislosti poukazuje na to, že doktrína nereflektuje přístup státu útočiště k příslušnému nestátnímu aktérovi a navrhuje řešení taková, která by tento aspekt reflektovala. Těmi jsou (i) přičitatelnost činnosti nestátního státu útočiště v případě, kdy je tento stát neochoten proti tomuto nestátnímu aktérovi zasáhnout

a (ii) aplikace stavu nouze jakožto okolnosti vylučující protiprávnost v případě neschopnosti státu útočiště se s nestátním aktérem vypořádat.